

Til Nærings- og fiskeridepartementet
Høring - modell for investeringsavtaler
Høringssvar fra Asbjørg Myhre

“Utkastet til modellavtale inneholder bestemmelser om investors adgang til markeder (for eksempel at investor skal gis nasjonal behandling ved etablering) og beskyttelse når investeringen er foretatt (for eksempel mot ekspropriasjon uten kompensasjon). De tradisjonelle bilaterale investeringsbeskyttelsesavtalene (BITs) inneholdt ikke bestemmelser om markedsadgang. Utkastet til modellavtale dekker investeringer både innenfor og utenfor tjenestesektoren” (Fra den generelle orienteringen om utkastet).

Det er i denne sammenhengen verdt å merke seg at modellen dekker investeringer både innenfor og utenfor tjenestesektoren. Det vil si at hele vårt offentlige velferdssystem vil kunne bli overtatt av private velferdsprofitører. Det er kun politiet, brann og fengselsvesen som vil falle utenfor. Disse etatene er til nå underlagt staten uten konkurranse fra private. Alle de andre etatene, skole, helse, barnehage, eldreomsorg, infrastruktur mm vil bli rammet. Å legge til rette for en storstilt privatisering av vår velferdsstat er faktisk ganske frekt. Jeg vil minne de blåblå om at de representerer et mindretall i befolkningen, og dette mindretallet blir mindre og mindre.

Det er ikke flertall i den norske befolkningen for å privatisere vår velferd. Mellom 70 og 80 prosent av den norske befolkningen er imot EU. Dette faktum bryr ikke den blåblå regjeringen seg om, men fortsetter med politikk som vil gjøre det vanskelig for etterfølgende politikere å reversere. En politikk som gagnar de globale økonomiske interessene. Les USA og EU.

Jeg vil i dette høringssvaret ta opp noen sentrale utviklingstrekk ved det norske samfunnet som ikke gagnar vanlige folks liv eller naturen. Først spørsmålet om velferdstjenester eigner seg for salg på et marked, om velferdstjenester kan sammenlignes med andre tjenester, som for eksempel å vaske en bil eller å klippe hår.

Den nå ikke så helt nye styringsmodellen i staten: New Public Management (NPM), mål- og resultatstyring, som Arbeiderpartiet var pådriver for (Toni Blair: Den tredje vei). NPM går ut på å organisere det offentlige tjenestetilbudet etter markedsøkonomiske prinsipper og er en nødvendig forutsetning for privatisering av velferdsstaten.

Så vil jeg ta opp noe av Høyre/Frp-politikk som har til hensikt å ytterligere redusere politikernes makt til fordel for de globale kapitalinteressene:

1. Kommunesammenslåing, som et av en lang rekke sentraliseringsforslag fra de blåblå
2. TTIP og TISA
3. Modell for investeringsavtaler

- Vi skal skvise så mye tannkrem ut av tuben at Ap ikke får putt det tilbake. Høyres Linda Helleland i Aftenposten 4. september 2014 om å konkurranseutsette togstrekninger i Norge. Dette forsøker de seg også på når det gjelder å privatisere/ konkurranseutsette tjenestene i velferdsstaten. I modellavtalen står det: For investeringer foretatt før oppsigelsestidspunktet, skal bestemmelsene i denne avtale forbli i kraft i ytterligere femten år fra det tidspunktet. (Artikkel 34 side 31). De blåblå vil ikke gjøre det lett for nye politikere som vil føre en annen og mer menneskevennlig politikk.

Postulat: Velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester

Høyre/Frp-regjeringen skriver i sin politiske plattform, "Sundvolden-plattformen": "Regjeringen mener i utgangspunktet at produksjon av velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester. Bruk av konkurranse stimulerer til verdiskaping, bedre tjenester og effektivisering. Det er derfor helt nødvendig at konkurranse blir et gjennomgående element i offentlig virksomhet. Lovfestede rettigheter til velferdstjenester, kombinert med fri etableringsrett og stykkprisfinansiering direkte til den tjenesteprodusent forbrukeren velger, kan bidra til å sikre en slik utvikling."

"Produksjon av velferdstjenester", altså tjenester som gis innenfor vår felles skattefinansierte velferdsstat som utdanning, helse, eldreomsorg, barnehager, mm, kan etter de blåblås mening omsettes på markedet, som et produkt/vare, og slik bidra til verdiskaping.

Men er påstanden om at "produksjon av velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester" riktig? Kan man sammenligne eldreomsorg eller stell av pasienter med å vaske en bil eller å klippe hår, eller å produsere en vare?

Ut fra sunn fornuft kan vi umiddelbart forstå at det er noen avgjørende forskjeller mellom velferdsstjenester og andre tjenester. For det første er velferdstjenester arbeidsintensive. Det dreier seg om tjenester og omsorg for, ofte sårbare, mennesker. Derfor er det lønns- og pensjonskostnadene til de som er ansatt i velferdstjenestene som er mest kostnadsdrivende. For å få fortjeneste på velferdstjenester må det derfor kuttes i disse kostnadene.

I tillegg til kutt i lønn og pensjon, er organisering av arbeidet en metode, slik at en trenger færre ansatte. Vi har hørt om stoppeklokkemodellen. Andre metoder for effektiv organisering av tjenestesektoren er forretningshemmeligheter, sies det. Skal vi slå oss til ro med det?

Forretningshemmeligheter brukes i vareproduksjon. Men som bruker av en velferdstjeneste må vi vite hvordan tjenesten utføres. Nå er det heldigvis flere som krever at velferdsprofitører med sitt hemmelighetskremmeri må ut av vår offentlige velferd, og at kommunene tar tjenesten tilbake i offentlig regi. Omsorg er ikke en vare som produseres, men en verdi som ikke kan måles.

For det andre er velferdstjenester "komplekse basistjenester for sårbare brukere". (Linn Herning i Velferdsprofitørene). Herning refererer til Bent Sofus Tranøys bok *Markedets makt over sinnene*: "kompleksiteten og sårbarheten hos brukerne gir de som tilbyr tjenestene et stort *informasjonsovertak*. De færreste kan gjøre annet enn å stole på at legen, læreren eller omsorgsarbeideren gjør jobben sin. Og siden dette er basistjenester, kan konsekvensen av feil valg være store." (Linn Herning: Velferdsprofitørene)

"Produksjon av velferdstjenester" egner seg ikke for salg på markedet. Trygghet er viktigere enn valgfrihet i sårbare situasjoner. "Fritt brukervalg", nyliberalistenes slagord, er en myte. Vår velferdsmodell med god offentlig velferd som gir trygghet og omsorg for alle, er grunnsteinen i vårt samfunn. Det ligger også et psykologisk usikkerhetsmoment i en valgsituasjon. Vi kan aldri være sikre på hva som er det beste valget. Usikkerhet gir ingen trygghet.

Sist, men ikke minst: Det som skiller velferdstjenester mest fra andre tjenester er at velferdstjenestene er finansiert av våre skattepenger. Ved å legge disse tjenestene ut for salg går våre skattepenger til private profitører som tjener rått på vår rike velferdsstat (se Linn Herning: Velferdsprofitørene). Når regjeringen sier at "produksjon av velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester" og at "bruk av konkurranse stimulerer til verdiskaping", er det ikke verdiskaping for felleskapet, men for private velferdsprofitører.

New Public Management (NPM)

Vi ser dessverre at Arbeiderpartiet ikke er like opptatt av offentlige velferdsordninger og demokratisk styring av statlig forvaltning som vi skulle ønske. Det var de som la grunnlaget for privatisering/konkurransetsetting av velferdstjenestene. Tormod Hermansen-utvalget la i 1989 fram sin utredning "En bedre organisert stat" (NOU 1989: 5). Denne utredningen la grunnlaget for omfattende statlige reformer. Siden da har forvaltningen gjennomgått store endringer, og etter siste regjeringsskifte har kravet om ytterligere endringer på markedets premisser blitt styrket.

Det norske arbeiderpartiet ble veldig inspirert av Tony Blairs tredje vei. Partiet la seg på moderniseringsbølgen og innførte New Public Management, som går ut på å organisere det offentlige tjenestetilbudet etter markedsøkonomiske forbilder. Foretaksmodellen i helsevesenet, forslaget til pensjonsreform, en omfattende praktisering av anbudssystemet i kommunene og omorganiseringen av post, tele, jernbane og kraftmarked er eksempler på NPM, privatiseringen av Statoil er et eksempel på den tredje vei. Dette var Stoltenberg 1-regjeringens politikk.

NPM-ideologien forsterkes jevnlig. Det opprettes blant annet stadig nye direktorater. Det var 60 direktorater i staten i 2013. Det er ansatt en ny direktorat-byråkrat hver arbeidsdag i ti år. Norske departementer og direktorater vokser tre ganger forttere enn resten av staten. Vi vet ikke hva det enorme statlige byråkratiet koster. Det vi vet er at disse styrer etter NPM, mål- og resultatstyring med vekt på økonomisk inntjeningssevne, etter markedsøkonomisk tenking. Per Læg Reid, professor ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap ved Universitetet i Bergen, har jobbet med studier av offentlig forvaltning, sentraladministrasjonen, forvaltningsreformer og institusjonell endring. Han sier:

- Det er et stort kontrollbyråkrati som har bygget seg opp i sentral forvaltning. Man skal rapportere, kontrollere og registrere. Det overrasker meg ikke at tallet på ansatte øker i slike organer.
- Ett av hovedkjennetegnene ved det norske styringsverket er samarbeidslinjen. Og det norske forvaltningsapparatet var i utgangspunktet preget av høy tillit, tillit til forvaltningsapparatet og tillit mellom forvaltning og politiske organer. Spørsmålet er om rapporterings- og kontrollregimet som er innført, er med på å forandre dette til noe negativt. Nå har man en mer mistillitsbasert kultur. En toppembetsmann jeg intervjuet, sa at det må ikke bli slik her i landet at det blir flere som passer på enn som finner på, slik at man får en mer skriftlig saksbehandling for å sikre seg mot kritikk i etterhånd, sier professoren. (Byråkratiet vokser tre ganger forttere enn resten av staten. Vibeke Buan og Andreas Slettholm i Aftenposten 20. september 2012)

Et annet sentralt utviklingstrekk i staten er rettsliggjøring. Det innebærer at domstoler og andre rettsorganer får økende betydning på bekostning av folkevalgt myndighet. Gjennom EØS-avtalen er Norge bundet av EUs regelverk og rettsfortolkninger på en rekke sentrale samfunnsområder. Norske myndigheter møter lovbarrierer på stadig nye områder. Menneskerettskonvensjoner er inkorporert som del av norsk lov, med den følge at internasjonale rettsinstanser i praksis har øverste tolkningsmyndighet overfor regler og prinsipper som stadig får bredere anvendelse (Makt- og demokratiutredningen ved leder Øyvind Østerud, Det samfunnsvitenskapelige fakultet UiO 28. oktober 2003 Sist endret 25. nov. 2010).

Konklusjonene i Makt- og demokratiutredningen har aldri vært sannere enn nå i 2015. Den sterke kontrollen med styring av staten gjennom bruk av økonomer, jurister, byråkrater, private kommunikasjonselskaper og internasjonale lovhjemler svekker politikernes mulighet for styring. Dette er meget godt dokumentert.

Er vi i ferd med å få et teknokrati? Styringsideologene i statsforvaltningen påberoper seg patent på sannheten. John Pilger hevder at de løgnene som framsettes av de meningsbærende eliter, som har tilranet seg det ideologiske hegemoniet, som hevder å ha den rette virkelighetsforståelsen, er en moderne form for fascisme. Folk med andre meninger enn de rådende ideologiene blir frosset ut og stemplet. Vi har fått en "politisk korrekt" elite, der også mange på den såkalte venstresiden befinner seg. Utrolig nok.

Eivind Tesaker gir i boka DEPARTEMENTET- opptegnelser fra et byråkratikontor, et rystende bilde av dette systemet. Tesakers bok er lite debattert. Debatten om de rådende ideologiene er så å si fraværende i politikken. Men det har likevel reist seg motkrefter.

Helsetjenesteaksjonen går til kamp for å endre styringsideologien i staten, og for å bedre kvalitet i helsetjenesten. Det reiser seg krefter til kamp mot nedleggelse av sykehus, vi har foreldreaksjonen mot karakterhysteriet i skolen som gjør barn syke, og vi har fått en kampanje for utmelding av EØS, vår tilknytning til EU, det nyliberalistiske fyrstårnet ved siden av USA. Det er stadig flere som ser den menneskefiendtlige tankegangen som ligger bak den politikken som nå føres. En ny politikk må være: **Ta tjenestene tilbake!** Alliansen For velferdsstaten ga i 2011 ut et hefte med samme navn. Kommunene vil spare mye penger ved å organisere velferden med egen kompetanse, noe de har lang erfaring med.

Millioner å spare på drift i egenregi

Nå er det dokumentert. Kommuner kan spare millionbeløp på å satse på egne ansatte, framfor å sette tjenester ut på anbud (Ola Tømmerås – Fagbladet 28.08.2015).

Kommunesammenslåing

Danmark gjennomførte sin kommunereform i 2007 og reduserte antall kommuner fra 277 til 98. Tore Nyseter skriver i Kommunal Rapport at det står klart og tydelig i den danske regjeringens evalueringsutvalg at «hensikten med reformen var å sikre en markedsliknende ramme for tilbud hvor kommunene kunne kjøpe og selge til hverandre, eller kjøpe tilbud hos regioner og private leverandører».

Tore Nyseter skriver videre: "Mange innenfor velferdssektoren i Danmark hevder at reformen verken har ført til billigere eller bedre tjenester. Forskingsmiljøer har uttalt at man må bruke mikroskop for å se gevinstene av reformen. De forventete besparelser har latt vente på seg. En beregning foretatt av Dansk Industri i 2010 viste at reformen førte til at det ble opprettet mer enn 6.000 nye administrative stillinger i de nye storkommunene, mens antallet folkevalgte ble halvert. For lokaldemokratiet må dette være et problem" (Kommunal Rapport 19.3.2014).

Kommunereformen dreier seg blant annet om demokrati og folkevilje, natur, arbeidsbetingelser og bosettingsmønster i Norge. Skal det bo folk i distriktene? Dette må ikke bestemmes av nyliberalister og byråkrater. Det er i høyeste grad befolkningens interesser vi snakker om. Og befolkningen har klare rettigheter. Demokrati er et handelshinder for de globale aktørene. Store enheter tilgodeser interessene til private velferdsprofitører. Dette legger ikke danskene skjul på. Linn Herning skriver: I 2009 var kun én prosent av danske sykehjem (plejehjem/plejebolig) private. Og disse var i overveiende grad ideelle. Etter kommunereformen har antall kommuner som konkurranseutsetter økt og enda flere er i gang med utredninger (Velferdsprofitørene).

De blåblås argumenter om robuste kommuner, økt demokrati og et bedre vern for svake grupper er tilslørende argumenter. De svake selv vil ha seg frabedt å bli brukt i slik politisk propaganda.

Funksjonshemmede Torstein Lerhol og Handikapforbundet raser mot Erna Solberg. Nå blir de multifunksjonshemmede dratt inn i Høyres argumentasjon for kommunereform.

– Jeg blir provosert og litt forbannet. Det er feilinformasjon fra ende til annen. De har ikke faglig grunnlag for å si dette, sier Torstein Lerhol.

– Jeg vokste opp i en liten kommune med 1500 innbyggere i Valdres. Der var det ikke et stort fagmiljø og likevel gjorde de en god jobb. Det var én ergoterapeut, én helsesøster og én lege. De ble nødt til å jobbe i team og hentet inn fagkompetanse per telefon fra Oslo. Argumentasjonen om at den faglige kompetansen blir bedre jo større kommunen er, kjøper jeg rett og slett ikke, sier Lerhol.

Han mener funksjonshemmede i mange tilfeller vil ha det bedre i små kommuner fordi det er lettere å bli en del av lokalsamfunnet (Frida Holsten Gullestad og Jo Skårderud, Trondheim og Åse Brandvold, Klassekampen 22. august 2015)

No har 110 ordførarar og éin fylkesordførar skrive under på eit opprop som tek kraftig fråstand frå sentrale delar av kommunereforma – regjeringas aller viktigaste reform. Og med på oppropet er to Høgre-ordførarar (Jens Kihl i Klassekampen 10. september 2015)

Hensynet til befolkningen, oppgaver og lokaldemokrati må gå foran hensynet til økonomi og besparelser.

TISA, TTIP og TTP

er enorme handelsavtaler som vil sette det nasjonale eierskapet til tjenester utenfor politisk styring. John Pilger sier: Dette er enormt. Det handler om den endelige kontrollen. USA ønsker med disse avtalene å få herredømme over internasjonal handel. Det dreier seg om en geopolitisk krig. De nye kommende økonomiene i BRIKS-landene skal utkonkurreres og knekkes. (WikiLeaks 11. august 2015) <https://www.youtube.com/watch?v=ABDiHspTJww>

I denne videoen (vel 10 min varighet) forteller John Pilger, Julian Assange og andre om disse avtalene som ledd i USAs kamp for verdensherredømme! Ikke bare militært, men også økonomisk.

Forhåndsvis YouTube-videoen WikiLeaks is raising €100,000 reward for the Transatlantic Trade and Investment Partnership 'TTIP'

Disse avtalene forhandles fram med stor grad av hemmelighet, med Norge som aktiv pådriver. Avtalen vil presse fram konkurranseutsetting og privatisering av offentlige tjenester på alle felt. Formålet med TISA er å beskytte private/multinasjonale investorer mot demokrati og eventuelt nye reguleringer, som for eksempel arbeidsmiljølov og naturvern. TISA vil gjelde alle offentlige tjenester der det er offentlige tilbydere.

TISA, og TTIP, som vi her i Norge vil bli mest berørt av, er først nå kommet på den politiske dagsorden. Det er heldigvis stor intrnasjonal motstand mot avtalene, og et land, Uruguay har offentliggjort at de kommer til å trekke seg fra TISA-forhandlingene «av hensyn til utviklingen i landet». Norge bør følge etter (Attac).

Produksjonen av tjenester utgjør en økende andel av BNP i både industri- og utviklingsland. De aller fleste nye jobber i mellominntekts- og høyinntektsland oppstår innenfor forskjellige private og offentlige tjenestesektorer. Det ser med andre ord ut til å være en sammenheng mellom utviklingsnivå og produksjon/etterspørsel etter tjenester.

Globalt anslås andelen av tjenester å utgjør rundt 66 prosent av BNP, mens den foreksempel i Norge og EU er nærmere 3/4. Handel med tjenester gir også mulighet for utveksling av ideer, kunnskap og teknologi. Tjenester er sentrale for å redusere kostnader, øke produktivitet, stimulere deltakelse i globale verdikjeder og styrke konkurransekraft. (Stortingsmelding 29 2014-2015 Globalisering og handel. Muligheter og utfordringer for Norge i handelspolitikken).

I denne stortingsmeldingen slår regjeringen fast at den “vil arbeide for å slutføre en ambisiøs TISA-avtale med klare og robuste rammebetingelser for handelen med tjenester, med vekt på tjenestesektorer der norsk næringsliv har særlig interesse av å kunne konkurrere på like vilkår i globale markeder.” De sier mindre om at private globale aktører har interesse av å konkurrere på det norske markedet.

Det er ikke for ingenting at handel med tjenester, hvor velferdstjenester skal likebehandles, er en viktig sektor for den private kapitalen. Det er en voksende sektor, og Norge kan i den sammenhengen framstå som en honningkrukke for private velferdsprofitører. Vi må si nei til de store handelsavtalene TISA og TTIP (den siste vil vi indirekte vil bli berørt av gjennom EØS-avtalen).

Høring - modell for investeringsavtaler

Det kan se ut som om næringsminister Monica Mæland forsøkte å “lure” igjennom Høringsdokumentet “Høring - modell for investeringsavtaler”, med kort høringsfrist midt i sommerferien, uten nevneverdig offentlig debatt, på samme måte som innføringen av EØS-avtalen. Heldigvis var spesielt Senterpartiet og Liv Signe Navarsete våkne nok til å protestere. Og fristen for høringsdokumentet ble forlenget. Men ikke så mye. Likevel har forbausende mange svart. Og de aller fleste vil avvise modellen.

Ut fra det foregående jeg har skrevet er det vel ikke en overraskelse at jeg mener dette forslaget må forkastes. Høringsdokumentet med modell for investeringsavtaler bereder grunnen for TISA og TTIP, og for globale velferdsprofitører. Dette må aldri få gjennomslag!

Regjeringen foreslår at tvistesaker skal avgjøres av et overnasjonalt voldgiftstribunal. Dette fremmer ikke den nasjonale rettssikkerheten, men private selskapers mulighet for milliarderstatninger.

Denne modellen er udemokratisk! Den er i strid med Grunnloven, den vil overføre politisk makt til til overnasjonale domstoler. Det er mange skremmende eksempler der tvisteløsningsmekanismer brukes aktivt av multinasjonale selskaper for å vinne erstatningsaker anlagt mot nasjonalstater. Norge må aldri inngå noen avtale som gir multinasjonale selskap denne retten.

Vi må ta tilbake den nasjonale råderetten og den politiske styringen av nasjonalstaten Norge.

Med vennlig hilsen Asbjørg Myhre, Oslo 14. september 2015

